

на християните, стана легендарно всрѣдъ населенията отсамъ и отатѣкъ Балкана. Настава, мислѣха всички, часътъ и за освобождението на България. И какви чувства на недоумение, най напредъ, на умраза, по-късно, будѣше намѣсата на Англия, Франция и Италия въ полза на Турция противъ Русия! Какво негодувание, какви проклетии, се понесоха противъ тѣзи християнски държави, отъ които се очакваше човѣщина и свобода, а които идваха да помогнатъ на „агарянина“, на Полумесеца противъ християнина противъ Кръста (С. С. Бобчевъ, Раковски като публицистъ. СББА. София 1918, стр. 4). Единъ отъ най-пълнитѣ и ярки изразители на копнежитѣ и стремежитѣ на българитѣ презъ тая епоха, Георги (Сава) Раковски, пише въ известното си автобиографско писмо до Ив. Ст. Ивановъ: „Кога дойде князь Менчиковъ (въ Цариградъ), общи възтѣргъ се запали въ нашъ българскиятъ народъ, и всеки българинъ съ радостиж чакаше и уже бѣ увѣренъ за своя освобождение отъ турско иго. Все българите се рѣшихъ да съдействуватъ съ всякий начинъ на това.“ Като описва обаче грозната картина, що е представляла България по време на Кримската война, той съ дълбока тъга и негодувание забелязва, че англичани и французи нито искали да знаятъ за народнитѣ злочестии. „Они великодушни човѣколюбци малко грижж имахъ за страждуще човѣчество“, (въпрѣки „велерѣчивитѣ“ имъ обещания. И той се обръща къмъ Европа съ такива питання: „Знае ли Европа, колко неповинни кърви се проливатъ днесъ въ България отъ турски кървопийци? Знае ли, колко дѣвизи се обезчестѣтъ и търговци се отъ злодѣйци немилостиво посячѣтъ и съблѣжѣтъ? Защо толко небрежение за насъ хладнокрѣвно показва?“ Най-после, напомняйки последицитѣ отъ войната за самото население — тригодишнитѣ му измѣчвания и разорения, той казва: „Напусто нѣдѣи сж били на мнѣние, что Европа вѣистинѣ е взела съжаление за страждѣщи въ Турско християнски народи, найпаче въ сѣя епоха, и сж имѣли добропозителнѣ надѣждж за притвореніе щастия! Вся нейна (на Европа) съ великорѣчѣе приставлена обещаниия явихъ ся напротивъ въ суха и суетна слѣдствия: дѣйствително нищо не ся испълни.“

Като общо сжждение за последицитѣ отъ Кримската война, което дава Раковски, може да се посочи следното мѣсто изъ „Дунавски Лебедъ“, брой 45, статья „Изглѣдъ на Въстокъ“: „Кримский бой отвори западнимъ силамъ свободи входъ въ Черно море и въ Дунава, разори ония прѣимжества и влияния, контѣхъ имаше Русия на Въстокъ; нѣ въпросъ за живота и обдѣржания Турскаго царства никакъвъ напредъкъ не доби; работи, подирѣ